

Reinbeitedistrikt 21 **GEARRETNJÅRGA** Orgnr: 894109912
ved Mikkel Mathis Eira, Futbukt, 9620 Kvalsund, mikkelmathis@gmail.com

Olje og energidepartementet, postmottak@oed.dep.no

Kopi:

Norske Reindriftsamers Landsforbund, nrl@nrl-nbr.no

Sametinget, samediggi@samediggi.no

Fylkesmannen i Troms og Finnmark, fmtfpost@fylkesmannen.no

Deres referanse: 19/511

UTTALELSE OM NASJONAL RAMME FOR VINDKRAFT - OMRÅDE I VEST-FINNMARK

Det vises til NVE's forslag til nasjonal ramme for vindkraft (NVE), særlig sidene 56-59 og 124-133, samt NVE's rapport nr 15/2019: Det folkerettslige vernet om samiske interesser i konsesjonsbehandlingen (Vern 2019).

1. Sammenfatning og konklusjon

Vi oppdager at deler av vårt reinbeitedistrikt er foreslått i rammen for vindkraftutbygging. Vi ber med dette om at Olje- og energidepartementet tar oss ut av de områder som skal være med videre og som kan søkes konsesjonsbehandlet.

Hele vårt distrikt er nødvendig for distriktets reineiere og brukes hele sommeren. Vårt distrikt er fra før av hardt belastet med inngrep. Vi anser sommerbeitet som minimumsfaktoren for vår reindrift i dag. Klimaendringer må også forventes å medføre ytterligere behov for sommerbeitene ved tidligere innflytting om våren og senere utflytting om høsten.

Vindkraftverk, store eller små, vil etter vårt skjønn være en så stor belastning for oss, og vårt levebrød, at vi mener det må falle inn under inngrep myndighetene ikke har anledning til å gi konsesjon til i følge grunnloven og norsk rett forøvrig og folkeretten.

Vi ber om og krever at departementet sørger for en særlig utredning av NVE's forslag om det foreslåtte området i Vest-Finnmark for reindriften i forhold til grunnloven, norsk rett forøvrig og folkeretten.

En slik utredning må ta utgangspunkt i vår faktiske bruk av området, om det er mulig å endre denne bruk, og om det fins avbøtende tiltak som kan muliggjøre endring av vår bruk. Vi ser kun nye sommerbeiter av tilsvarende karakter som et alternativ, og dette fins ikke tilgjengelig i nærheten.

Utgangspunktet for en slik utredning må også være en registrering av tidligere og andre planlagte inngrep i våre rettigheter, som må vurderes samlet med belastningen av vindkraftverk. Dette inkluderer også de inngrep som muliggjøres av økt strømforsyning, og som følger av nettutbygging.

Vi syns det er meningsløst at området legges ut med mulighet for å søke konsesjon for vindkraft, for deretter å få en opprivende og unødvendig konsesjonsbehandling. Hvis området/vårt distrikt tas ut i startfasen vil vi også slippe mange års usikkerhet og psykisk belastning.

Gearretnjårga bør tas ut av forslaget før videre behandling. Området bør vurderes konkret i hht grunnloven, norsk lov og folkeretten allerede nå, slik at reindrift og potensielle utbyggere kan slippe å «stå på vent» i mange år.

Gearretnjårga reinbeitedistrikt ber om konsultasjoner med departementet om saken, med sikte på å avklare hvilke handlingsalternativer staten har, og diskutere opplegg for utredning av dette. Etter vårt syn har staten ikke anledning til å gi konsesjon til vindkraftverk i vårt område fordi det rammer vårt livsgrunnlag for hardt. Vi viser til at OED tok vår klage til følge på NVE's konsesjon til Fálesráðssa vindkraftverk i vårt område 2 mars 2015.

2. NVE's forslag om område i Vest-Finnmark i ramme for vindkraftverk

Forslaget er begrunnet med særs gode vindforhold.

Samtidig sies det at det i dag begrensninger på nettet som innebærer at ny kraft ikke kan benyttes, og som faktisk kan være skadelige for strømforsyningen (flaskehalser i transmisjonsnettet og begrensninger på det lokale nettet i Vest-Finnmark, se NVE sidene 130- 131). Det er heller ikke behov for ny kraft i nærområdene, og hvis det blir slikt behov kan dette dekkes av kraft fra Sverige.

Ny kraft fra området ser derfor ut til å være avhengig av såvel økt behov for kraft i området (nye virksomheter som fort kan medføre ytterligere belastning på reindriften) som utbygging av økt nettkapasitet (som også kan innebære økt belastning på reindriften).

Uten samorganisering av økt kraftbehov og økt nettkapasitet sies det at kraftprisen kan forventes å bli så lav at vindkraftutbygging ikke blir «lønnsomt». Det ser også ut som det må bygges ut mye vindkraft for at dette skal bli lønnsomt, dvs for at man skal kunne oppnå en høy kraftpris i området. (NVE side 130: «Statnetts analyser indikerer at situasjonen nærmer seg en grense der ytterligere økninger i vindkraft fører til så lav kraftpris at det vil bli svært vanskelig å oppnå lønnsomhet i vindkraft.»)

Det sies at det kan være aktuelt med både små og store vindkraftverk, men at det bør «likevel ikke være aktuelt med mange store vindkraftverk som påvirker de samme reinbeitedistriktene» (NVE side 128).

Gearretnjárga er allerede så belastet med inngrep at vi mener det ikke kan tåles hverken små eller store vindkraftverk eller infrastruktur til slike i vårt område. Vi antar at det samme er tilfellet med de øvrige reinbeitedistrikter som berøres av forslaget.

3. Reindriftens bruk av området

Gearretnjárga er sommerbeite for flere reindriftsfamilier. Vår – og høstbeite samt vinterbeite fins i Nuortajohtolat (Reinbeitedistrikt 30 C).

Etter de gjennomførte tidligere inngrep i vårt distrikt anser vi nå sommerbeitene som minimumsfaktoren for vår reindrift.

Fylkesmannen i Troms har fått utredet virkninger for reindriften av klimaendringene. Utredningen viser at vi i Vest-Finnmark må regne med å flytte tidligere ut fra vårbeitene og komme senere inn på høstbeitene enn i dag. Det vil si at vi må forvente større indre press på sommerbeitene enn i dag. Referanse: norut: Rapport 6/2017: Klimautfordringer og arealforvaltning for reindriften i Norge.

Hele distriktet brukes nå hele sommeren. Vår drift er slik at reinen vandrer over hele distriktet hele tiden.

Det gjenstår bare en mulig flyttevei mellom årstidsbeitene som følge av inngrep. Tidlig vårløsning kan stenge også denne.

Gearretnjárga er fra før belastet med andre inngrep som har medført store problemer og begrensninger for oss, og det er planlagt flere andre aktiviteter som berører vårt område. Det må også tas hensyn til den nettutbygging og økte virksomhet som er nødvendig for at et eventuelt vindkraftverk skal være lønnsomt.

Vi er ikke kjent med noen anerkjent metode for å synliggjøre tidligere og planlagte inngreps betydning for reindriften som grunnlag for å vurdere lovligheten av konsesjon til nye inngrep. Vi mener i midlertid at kartfesting av inngrep i reindriftskart, supplert med forklaringer om hvordan de enkelte inngrep innebærer at vi må endre bruken av området, og ringvirkninger av dette, kan legges til grunn.

Reindriftskart over distriktet utarbeidet av Arvid Holte i samarbeid med distriktet viser viktige elementer i bruken av området. Kartet bør oppdateres med alle tidligere og planlagte inngrep som illustrasjon, for å gi et best mulig bilde. Og det må suppleres med muntlige forklaringer av oss. Kartet kan ettersendes så snart vi får det digitalisert.

Vi kan ikke se for oss noen realistiske avbøtende tiltak hvis det skulle bli aktuelt med vindkraftverk. Det eneste er nye sommerbeiter som er tilgjengelige fra våre vår- og høstbeiter, og slike fins ikke.

Vi ser store mangler i NVE's forslag når det gjelder Gearretnjárga:

Bruken av området, side 131: Det nevnes ikke at hele området brukes hele sommeren, og at vi anser sommerbeitene som minimumsfaktor, og at vi må påregne tidligere innflytting og senere utflytting i framtida som følge av klimaendringer.

Tidligere og andre planlagte inngrep, side 131: Det er langt flere inngrep som har redusert vår bruk enn hyttefelt innenfor kalvingslandet og E6. Videre er alle planlagte og mulige inngrep som følge av nettutbygging og økt kraftbehov/produksjon utelatt.

Etter vår vurdering vil den samlede belastning ved utbygging av vindkraftverk overskride smertegrensen for hva vi kan tåle, og utbygging vil derfor være i strid med grunnloven, annen norsk lovgivning og folkeretten.

4. Konkret utredning nå

NVE sier at hensikten med å peke ut et relativt stort område i Vest-Finnmark er «å gi tilstrekkelig fleksibilitet til at det kan bygges noe vindkraft, uten at det medfører for store konsekvenser for grunnlaget for reindrift (NVE side 127). NVE peker også på at de ikke har tilstrekkelig kunnskap om hvilke reindriftsområder som er viktigere enn andre (samme sted).

NVE sier videre at fylkesmannsembetene mener at vindkraftverk vil kunne ødelegge eller sterkt forringe reindriftsinteressene i alle områdene som er analysert (samme sted).

Allikevel mener NVE, uten referanser, at det bør finnes steder der virkningene for reindriften kan være akseptable, men at dette må vurderes konkret gjennom grundige lokale utredninger (samme sted).

Vi ser også at NVE erkjenner negativ effekt i utbyggingsfasen av vindkraftverk, men at de er usikre på om vindkraftverk har negativ effekt på reindriften i drift. Dette sies på tross av at reindriftsutøvere som har vindkraft i sine områder mener

«at reinen skyr de områdene hvor de ser vindturbiner i bevegelse, ikke finner beitero, og at beiteområdet i nærheten av vindkraftverket har mistet mye av verdien som beiteland. De har observert en endring av reinens bruk av området sammenlignet med bruken før utbyggingen. Unnvikelse rundt vindkraftverkene har medført økt tetthet av rein andre steder i distriktene, noe som gir større beitepress i disse områdene. Videre beskriver utøverne at vindkraftverk har ført til fragmenterte beiteområder, som fører til forringet beitekvalitet og at dyrene mister flokkfølelsen.» (NVE sidene 57-58)

Det vises istedenfor til forskning, som har gitt ulike svar om konsekvenser for reindriften av vindkraftverk i drift. Men har forskerne stilt de rette spørsmålene, og hva slags bruk har reindriften hatt av vindkraftområder FØR utbyggingen der forskning påviser at vindkraftverk ikke skader reindriften i drift? Dette er ikke drøftet.

Siden NVE benytter seg av «**føre-var prinsippet**» i forhold til samisk reindrift, synes vi det er ulogisk at man ikke legger erfaringer fra reindriften og for så vidt også fylkesmannsembetenes vurderinger til grunn når det gjelder Vest-Finnmark-området.

Vi vet ikke hva NVE mener med «grundige lokale utredninger». Det ser imidlertid ut til at det er lagt opp til at slike utredninger skal foregå i forbindelse med konsesjonssøknad og konsesjonsbehandling. I praksis virker det som at dette ligger langt frem i tid for området i Vest-Finnmark som er foreslått innen den nasjonale rammen for vindkraftverk.

Dette skaper stor usikkerhet for oss, og vi antar også for potensielle utbyggere, og for planlegging av økt nettkapasitet og ny produksjon. Etter som vi mener at utbygging vil være i strid med grunnloven, annen norsk lov og folkeretten, ber vi om at slik utredning for det foreslåtte Vest-Finnmark området gjøres nå. Etter vårt syn har ikke staten anledning til å vurdere konsesjon til vindkraftverk i vårt område fordi det rammer vårt livsgrunnlag.

NVE går i sin rapport om det folkerettslige vernet av samiske interesser i konsesjonsbehandlingen (Vern 2019) ikke nærmere inn på Menneskerettighetsloven av 1999 sin betydning for saken. I tillegg til grunnloven klargjør denne etter vårt syn at inngrep er ulovlige om de passerer en viss størrelse eller terskel. Tidligere lovlige inngrep er ikke lenger lovlige når denne terskel passerer. Inngrepets lovlighet «kan ikke repareres gjennom forholdsmessighetsvurderinger mellom samfunnsnytte og belastning for de som rammes» (professor Øyvind Ravna i Nordlys 5 april 2019, side 3). Ravna sier videre:

«Manglende lovlighet kan heller ikke rettes gjennom ekspropriasjonerstatning til den som i øyeblikket utøver næringen, ikke engang om vedkommende samtykker i erstatning og kommer økonomisk skadeløst ut av saken. Passerer inngrepet nevnte terskel, er det ikke en gang adgang til å forhandle med aktuelle reineiere for å komme fram til avtaler som innebærer at inngrepet kan gjennomføres. Som statlig konsesjonsmyndighet og ansvarlig for at staten overholder sine folkerettslige forpliktelser overfor samene på dette området, må NVE også sette foten ned for utbygginger basert på slike avtaler. Non-disclosure Contracts med vindselskaper eller andre utbyggere, som angivelig er inngått med reineiere i frivillighet og unndratt offentligheten, vil således ikke kunne bidra til å gjøre lovstridige inngrep lovlige.»

Det er ikke gjort noen vurdering av hvorvidt den nevnte terskel overskrides for vårt område i NVE's forslag til nasjonal ramme for vindkraftverk. Gearretnjárga ber om at dette gjøres, og mener at det også må være i statens interesse, og endog en plikt for staten å sørge for slik utredning.

En annen alvorlig svakhet med NVE's forslag og folkerettsutredning er at NVE ikke drøfter tilbakeføring av områdene til reindriften bruk etter at eventuelle små eller store vindkraftverk blir ulønnsomme eller avvikles. Fare for ulønnsomhet ser ut til å være overhengende i vårt område i følge NVE's egne vurderinger i sitt forslag. Man ser ut til å glemme at reindrift er et tusenårsprosjekt, mens vindmøller har vist seg å ha en langt kortere levetid.

5. Avbøtende tiltak

I enkelte tilfeller kan reindriften endre sin bruk av området som følge av inngrep. Det må da ytes erstatning tilpasset bruksendringene. I tillegg kan det tenkes avbøtende tiltak i mange saker. Slike hører hjemme i konsesjonsbehandlingen av de enkelte saker.

NVE viser ikke til noen eksempler på avbøtende tiltak som kan være relevante for små eller store vindkraftverk i det foreslåtte området i Vest-Finnmark. Slik vi ser det kan tap vi må regne med kun kompenseres med nye og like gode sommerbeiter i nærheten. Det fins ikke ledige slike områder.

Hvis NVE eller OED kan tenke seg andre avbøtende tiltak, bør slike utredes og ligge til grunn i den «grundige lokale utredning» vi ber om at foretas nå. Vi regner med at OED ikke har handlingsrom eller ønske om å nulle ut hyttefelt, E6 og andre inngrep som det tidligere er gitt tillatelse til i vårt område.

6. Føre-var prinsippet må legges til grunn også i vårt område, og vi ber Olje- og energidepartementet om konsultasjoner

NVE sier at de legger føre-var prinsippet til grunn ved behandling av konsesjoner. Dette gjelder vel også den nasjonale rammen for vindkraftverk.

Vi kan ikke se at dette prinsipp er lagt til grunn i det foreslåtte området i Vest-Finnmark, slik det antagelig er gjort i Øst-Finnmark.

Vi viser også til at OED tok vår klage til følge på NVE's konsesjon til Fálesrášša vindkraftverk i vårt område 2 mars 2015. Slik vi ser det vil selv små vindmølleparker i vårt område være i strid med folkeretten i dagens situasjon.

Så alvorlig som denne saken er for reindriften i Gearretnjárga, ber vi om at departementet legger føre-var prinsippet til grunn i sin behandling av den nasjonale ramme for vindkraftverk.

Vi ber også om konsultasjoner med departementet om saken. Det er viktig å få en drøfting av hvilket handlingsrom staten har i denne saken, og med sikte på en omforent fremgangsmåte for å få en avklaring av dette.

Etter vårt syn har staten ikke anledning til å gi konsesjon til vindkraftverk i vårt reinbeite område

Vi vil forøvrig gjøre oppmerksom på at vi ikke står på høringslisten, og ber om at vi føyes til her. Vi har heller ikke fått invitasjon til informasjonsmøtet i morgen i Hammerfest, og oppdaget det for sent til å kunne melde oss på.

16 juni 2019, for Gearretnjárga reinbeitedistrikt, Mikkel Mathis Eira, leder, sign